

Ақша нарығының индикаторлары жөніндегі жұмыс тобының ХІІ-отырысының хаттамасы (MMWG)

2023 жылғы 1 наурыз

2023 жылғы 1 наурызда Алматы қаласында Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі (ҚРҰБ), Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі (ҚНРДА), Еуропа қайта құру және даму банкі (ЕҚДБ), «Қазақстан қор биржасы» АҚ (ҚҚБ) және екінші деңгейдегі банктер (ЕДБ) өкілдерінің қатысуымен Ақша нарығының индикаторлары жөніндегі жұмыс тобының (бұдан әрі – Жұмыс тобы) ХІІ-отырысы өтті.

Күн тәртібіне сәйкес отырыс барысында мынадай мәселелер талқыланды.

I. ҚҚБ Қазақстанның ақша нарығына талдау жасады.

1. 2022 жылы репо операцияларының жиынтық көлемі 202,6 трлн теңгені құрады, бұл 2021 жылғы сауда көлемінен 61,0 трлн теңгеге немесе 43,1%-ға артық.
2. Бірінші жартыжылдықта репо нарығындағы барлық қарыз алудың жартысынан астамын банк секторы тартты, екінші жартыжылдықта сауда-саттықтың жалпы көлеміндегі банк секторының үлесі жоспарлы түрде төмендеді, бұл ретте банктік емес сектор тарапынан тарту көлемі ұлғайды. Өтімділікті тарту мерзімі бойынша 1-ден 3 күнге дейінгі қысқа аралықтарда банктер үстемдік етеді, 3 күннен және 10 күннен астам мерзімдерде банктік емес секторға тиесілі.
3. Кепіл қағаздары бойынша бөлінген қаражаттың ең көп көлемі Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің МБҚ және «Қазақстанның орнықтылық қоры» АҚ (ҚОҚ) бағалы қағаздарының кепілімен тартылады. Бұл ретте банктердің негізгі кепілдіктері Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің бағалы қағаздары, банктік емес сектордың негізгі кепілдіктері ҚОҚ бағалы қағаздары болып табылады.
4. Сауда режимдері бойынша бөліністе сауда-саттықтың ең көп көлемі «ОК-мен авторепо» режимінде өтеді. ОК-сіз тікелей репо және репо режимдерінде негізінен банктік емес сектор жұмыс істейді.
5. Кезең ішінде өтімділіктің негізгі жеткізушілері банктік емес ұйымдар болды.
6. Валюталық своп операцияларының жиынтық көлемі 2022 жылы 11,0-ден 29,2 трлн теңгеге дейін немесе 2,6 есе өсті. Валюталық своп арқылы өтімділікті тарту: жылдың бірінші жартысында тарту жағында, сондай-ақ репо бойынша ең белсенді банк құрылымдары болды, екінші жартыжылдықта банктік емес сектордың үлесі күрт өсе бастады. Своптардың көпшілігі доллар/теңге жұбына тартылды. 2022 жылғы наурыздан бастап қатысушылар рубльмен своптарды жасасуға кірісті.
7. ҚҚБ 2022 жылы TONIA базалық мөлшерлеме аралығы аясында қалыптасқанын атап өтті.

II. ҚРҰБ ЕДБ-нің ақша нарығы туралы сауалнамаға берген жауаптарына шолу жасады.

1. ЕДБ банкаралық кредиттеуді дамытуды шектейтін пруденциалдық нормаларға; банкаралық депозиттермен және нарықтың басқа қатысушыларымен репомен салыстырғанда ҚРҰБ депозиттерінің және ҚРҰБ репосының неғұрлым тартымдылығының себептеріне; репо ҚҚБ-ларды пайдалана отырып, өтімділікті орналастыру кезінде ҚҚБ есеп айырысудың қолайсыздығына; пайыздық және валюталық тәуекелдерді басқаруға; контрәріптестерге арналған лимиттерге; өтімділікті басқару процесіне; пайыздық мөлшерлемеге әсеріне; клиенттердің өтімділікті алып қоюына байланысты шығыстарға байланысты жауаптар беріп, түрлі мәселелер талқыланды.
2. ЕДБ ІАК талаптарына байланысты өзінің долларлық өтімділігін пайдалануда шектеулілікті атап өтті. Бұл ретте резервтік талаптар теңгемен ғана қалыптастырылады, ал ҚРҰБ депозиттері өтімділігі жоғары активтер коэффициентінің есебіне жатпайды. Осыған байланысты аталған мәселені ҚНРДА-мен пысықтау туралы шешім қабылданды.

I. ЕҚДБ ақша нарығын диагностикалау жүйесін іске қосу жоспарларын жариялады (MMDF).

1. MMDF – бұл ақша нарығының барлық қатысушылары үшін сауалнама болып табылатын диагностикалық құрал, ол дамудың жай-күйін бағалау, осы жолдағы негізгі кедергілерді анықтау және ұсынымдар беру үшін белгілі бір уақытта ақша нарығының жай-күйі туралы түсінікті қалыптастыруға мүмкіндік береді. Сауалнаманың құрылымы ақша нарығын дамытудың ағымдағы деңгейіне қатысты мәселелерді, шарттарды, рөлді және ресурстарды қамтитын болады.
2. ЕҚДБ атап өткендей, MMDF елдегі ақша нарығын дамыту бойынша жұмысты қолдау үшін, сондай-ақ басқа нарықтармен салыстыру үшін өте пайдалы құрал болып табылады. Жүйелі түрде өткізу оқиғалардың дамуын уақыт өткен сайын қадағалауға көмектесуі мүмкін.
3. Респонденттер/мүдделі тараптар орталық банктің, реттеушінің, нарықтық инфрақұрылымды жеткізушілердің (орталық депозитарий, қор биржасы және т.б.) және барлық үлгідегі нарық қатысушыларының (банктер, инвестициялық компаниялар, активтерді басқару жөніндегі компаниялар, брокерлер және т.б.) бөлімшелерін қамтиды.

II. ЕҚДБ конвенцияларды, атап айтқанда, түрлі өнімдер арасындағы есеп айырысу конвенцияларын үйлестірудің/стандарттаудың маңыздылығын атап өтті

1. ЕҚДБ өнімдер арасындағы конвенцияларды барынша ықтимал келісу баланстық есепті тиімді басқаруға мүмкіндік беретінін, осылайша базистік тәуекелді төмендететінін атап өтті.
2. ЕҚДБ теңгемен номинирленген өнімдер үшін OIS конвенциясын да ұсынды.

III. ЕҚДБ Қазақстанның облигациялар нарығындағы стандарттау мәселесінің өзектілігі туралы баяндады

1. ЕҚДБ 2021 жылғы қарашада өткен TONIA байланысты құбылмалы мөлшерлемесі бар жергілікті валютадағы облигацияның алғашқы шығарылғанын еске салды. Бұл жағдайда купондық мөлшерлемені есептеу формуласы композиттік индекске жатады.
2. ЕҚДБ нарық қатысушыларына ЕҚДБ, сондай-ақ «Қазақстан темір жолы» ҰК» АҚ, «Самұрық-Энерго» АҚ облигациялары үшін пайдаланылатын купондық мөлшерлемені есептеу формуласын ҚҚБ сайтында қолжетімді композиттік индекс (TONIA Compounded Index - TCI) негізінде пайдалануға кеңес берді.
3. ЕҚДБ композиттік индексті пайдаланудың мынадай артықшылықтарын атап өтті.
 - Ақша нарығындағы ақша қаражатының күнделікті ролловерін репликалау, бұл ақша нарығындағы ақша қаражатының кірістілігімен теңестіруге әкеледі.
 - Дамыған елдердің қабылданған тәжірибесіне сәйкес келеді (USD үшін SOFR және фунт стерлингке арналған SONIA).
 - Композиттік индексті пайдалану есептеудің кез келген кезеңі үшін күнделікті құрамдас мөлшерлемені есептеуді жеңілдетуге және тиісінше есептеудегі алшақтықтар мен операциялық қателерді болдырмауға мүмкіндік береді.
4. ЕҚДБ 6 айлық құрамдас ретроспективті TONIA (TCR_6M) мөлшерлемесіне байланыстырылған МЕТИКАМ Қаржы министрлігі облигациясының купондық мөлшерлемесінің есебін пайыздық мөлшерлемені бақылау кезеңіндегі құрамдас TONIA мөлшерлемесіне қарсы салыстырды. ЕҚДБ МЕТИКАМ купондық мөлшерлемені ағымдағы есептеу оңтайлы болып табылмайды деп есептейді, себебі бірқатар қиындықтарға, атап айтқанда купонның күндері арасында мәмілелер жасасу кезінде, мысалы, облигациялардың қолданыстағы шығарылымдарын екінші рет орналастыру кезінде сатып алушылар мен сатушылар арасындағы бағаларды оңтайлы емес анықтауға әкеледі. ЕҚДБ TCR_6M мөлшерлемесі құбылмалы облигация үшін кешіктіретін базалық мөлшерлеме болып табылатынын және бір күндік өтімділіктің ағымдағы құнын көрсетпейтінін көрсетті. ЕҚДБ 2022 жылдың күзінде болғандай пайыздық мөлшерлемелер тез өсетін жағдайда төрелік үшін мүмкіндіктер пайда болатынын айтады. Теориялық тұрғыдан алғанда инвесторлар мөлшерлемелер жақындағанша МЕТИКАМ-нан овернайт ақша нарығына ауыса алады (яғни МЕТИКАМ купондық мөлшерлемесі әрбір пайыздық кезеңнің соңында ақша нарығының ағымдағы пайыздық мөлшерлемелеріне жетеді); бірақ іс жүзінде бұл қайталама орналастыру кезінде құбылмалы мөлшерлемесі бар облигация үшін сұратылатын неғұрлым жоғары сыйлықақыларға әкеледі.
5. Бұдан басқа баланстар негізінен овернайт ақша нарығында басқарылатынын ескере отырып, құбылмалы мөлшерлемесі бар облигациялар үшін әртүрлі базалық мөлшерлемелердің болуы банктердің

балансына базистік тәуекелге әкеледі – бұл жағдайда нақ сол купондық кезеңдер үшін TONIA тіркелген қаражаттың TCR_6M және overnight құнын есептеу арасындағы базистік тәуекел.

6. Осы базистік тәуекел, сондай-ақ МЕТИКАМ облигацияларындағы инвесторлар овернайт (OIS) индекстік своптарының көмегімен пайыздық мөлшерлемелер тәуекелін басқаруға ұмтылған кезде туындайды, өйткені бұл құралдар композиттік индексте пайдаланылатындар сияқты TONIA үшін есептеудің ұқсас шарттарын пайдаланатын болады. Көрсетілген базистік тәуекел инвесторлардың неғұрлым ірі сыйлықақылар сұратуына да әкеп соғуы мүмкін.
7. Айтарлықтай аз болса да тағы бір мәселе, TONIA үшін «күндердің нақты саны/365» күнтізбелік базисі пайдаланылатындығына қатысты, ал МЕТИКАМ үшін күнтізбелік базис 30/360 құрайды, бұл тағы бір базистік тәуекел тудырады.

IV. Қатысушылар келесі отырысқа Қазақстан Республикасындағы туынды қаржы құралдарымен операциялар үшін нормативтік-құқықтық базаны әзірлеудің ағымдағы мәртебесі бойынша баяндама дайындауды ҚНРДА-ға ұсынды.